

Τὴν Ἁγία ἡμέρα τῶν Φώτων

Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ

Ὅπου περιλαμβάνεται καὶ παρουσίασις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ.

Χθὲς συνεκκλησιάζοντας καὶ συνεορτάζοντας μὲ σᾶς πού προεωρτάζατε τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων σᾶς ἀνέπτυξα τὰ ἀπαραίτητα λέγοντας πρὸς τὴν ἀγάπη σας τὰ σχετικὰ μὲ τὸ βάπτισμα κατὰ Χριστόν, τὸ ὁποῖο ἀξιωθήκαμε ἐμεῖς· ὅτι δηλαδή εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόσχεσις πρὸς τὸν Θεό· πίστις μὲν καὶ ἐπίγνωσις τῆς ἐν Θεῷ ἀλήθειας, συμφωνία δὲ καὶ ὑπόσχεσις ἔργων καὶ λόγων καὶ τρόπων ἀρεστῶν στὸν Θεὸ πού τελοῦνται διὰ τῶν ἱερῶν συμβόλων. Ἀλλὰ διδάσκοντας προσθέσαμε καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν δὲν μετατρέψωμε σὲ ἔργο τὶς ὑποσχέσεις ἐκεῖνες, τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα σύμβολα καὶ οἱ δι' αὐτῶν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ διὰ λόγου ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Θεό, ὅχι μόνο δὲν ὠφελοῦν τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ δικαίως τὸν ὑποβάλλουν σὲ καταδίκη.

Ἐπειτα ἐξηγήσαμε τὴν πρὸς τοὺς ὄχλους διδασκαλία Ἰωάννη τοῦ Προφήτη καὶ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, ἡ ὁποία διαλαμβάνει καὶ αὐτὴ περὶ τοῦ ἰδίου βαπτίσματος· διότι τὸ μὲν βάπτισμα εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπαμε, ὁ δὲ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς ὀδηγεῖ διὰ τῆς διδασκαλίας του σὴν ἐπίγνωσι αὐτοῦ, ἀποδεικνύοντας τὸν προαιώνιο καὶ δεσπότη τοῦ παντός, κριτὴ ζωντανῶν καὶ

νεκρῶν, πού κατά τήν ἐξουσία του τοὺς μὲν ἄξιους εἰσάγει στὶς ἀΐδιες μονές, τοὺς δὲ κατακρίτους ρίπτει στὴ γέεννα τοῦ πυρός· ἐνῶ μαρτυρεῖ ὅτι αὐτός εἶναι κύριος καὶ τῶν ἀγγέλων, τὸν ἑαυτό του τὸν συντάσσει στοὺς ἔσχατους δούλους.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ βάπτισμα ὄχι μόνο ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχεσις ἐπιστροφῆς καὶ θεαρέστων ἔργων, γι' αὐτὸ ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ καὶ βαπτιστῆς, ὄχι μόνο ὡδηγοῦσε στὴν ἐπίγνωσι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυττε μετάνοια κι' ἐπιζητοῦσε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴν μετριοφροσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀλήθεια. Δεικνύοντας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι χωρὶς ἔργα δὲν ὠφελεῖ καθόλου ἢ πρὸς τὸν Θεὸ ὑπόσχεσις, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο, ἐπέσειε ἀξίνα κι' ἐπεδείκνυε πυρκαϊὰ ἀσβεστή κι' ἔλεγε ὅτι «κάθε δένδρο πού δὲν κάμει καλὸ καρπὸ ἀποκόπτεται καὶ ρίπτεται στὴ φωτιά» .

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἐξηγήσαμε πρὸς τὴν ἀγάπη σας καὶ τοὺς πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Κύριο πού ἦλθε νὰ βαπτισθῆ λόγους τοῦ Βαπτιστοῦ, πού ἐδίσταζε καὶ ὑποχωροῦσε καὶ παραιτεῖτο ἀπὸ τὸ ἔργο, κι' ζητοῦσε μᾶλλον αὐτός νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ βάπτισμα. Ἄλλ' ἐπίσης ἐξηγήσαμε καὶ τοῦ Κυρίου τοὺς λόγους πρὸς ἐκεῖνον, ὡς δεσπότη πού προστάσσει δούλον, συγχρόνως δὲ καὶ φανερῶνει τὸ μυστήριον σὰν σὲ φίλο καὶ συγγενῆ κατὰ σάρκα καὶ προβάλλει τὶς εὐλογεῖς δικαιολογίες. Καὶ φθάσαμε τότε ὁμιλώντας πρὸς σᾶς ἕως τὸ σημεῖο ὅπου ὁ Ἰωάννης πεισθεὶς ἄφησε τὸν Κύριο νὰ βαπτισθῆ. Ἀπέμεινε δὲ ἀπὸ

τὸ εὐαγγέλιον αὐτὸ πού ἀναγνώσθηκε τώρα, ὅτι, «ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνη σὰν περιστέρα καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του. Καὶ ἀμέσως ἦλθε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν πού ἔλεγε, τοῦτος εἶναι ὁ ἀγαπητὸς Υἱὸς μου, πού τὸν ἐξέλεξα».

Μέγα καὶ ὑψηλό, ἀδελφοί, εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ πού συμπεριλαμβάνεται σὶὰ λίγα τοῦτα λόγια, δυσθεώρητο καὶ δυσερμήνευτο καὶ ὄχι λιγώτερο δυσκατάληπτο· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ σωτήριον, γι' αὐτὸ, ἀφοῦ πεισθοῦμε καὶ ἐλπίσωμε σ' αὐτόν πού προέτρεψε νὰ ἐρευνοῦμε τὶς Γραφάς, ἅς ἀνιχνεύσωμε ὅσο εἶναι ἐφικτὸ τῆ δύναμι τοῦ μυστηρίου. Ὅπως λοιπὸν κατὰ τὴ ἀρχὴ μετὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, «ἅς κατασκευάσωμε ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μας», ἀφοῦ ἐπλάσθηκε ἡ φύσις σὸν Ἀδάμ, τὸ ζωαρχικὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ φανερώθηκε κι' ἐδόθηκε μὲ τὸ ἐμφύσημα πρὸς αὐτόν, συνεφανέρωσε καὶ τὸ τριαδικὸ τῶν ὑποστάσεων τῆς δημιουργοῦ θεότητος ἐπάνω σὶὰ ἀλλὰ κτίσματα, τὰ ὅποια παράγονταν μὲ μόνον τὸ ρῆμα τοῦ Λόγου καὶ τοῦ λέγοντος Πατρός· ἔτσι τώρα, πού ἀναπλασσόταν σὸν Χριστὸν ἡ φύσις μας, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, φανερωθὲν διὰ τῆς πρὸς αὐτόν καθόδου ἀπὸ τὰ ὑπερουράνια, καθὼς βαπτίζοταν σὸν Ἰορδάνην, φανέρωσε τὸ μυστήριον τῆς ὑψιστῆς καὶ παντουργοῦ Τριάδος, τὸ σωτικὸν γιὰ τὰ λογικὰ κτίσματα.

Γιὰ ποιὸ λόγὸ φανερῶνεται τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅταν πλάσσειται καὶ ἀναπλάσσειται ὁ ἄνθρωπος; Ὅχι μόνον διότι εἶναι ὁ μόνος ἐπίγειος μύστης καὶ προσκυνητῆς της, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ὁ μόνος κατὰ τὴν εἰκόνα της. Πραγματικὰ τὰ μὲν αἰσθητικὰ καὶ ἄλογα ζῶα ἔχουν μόνον πνεῦμα ζωϊκόν, ἀλλὰ κι' αὐτὸ μὴ δυνάμενον νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτὸ, στεροῦνται ὅμως τελείως νοῦ καὶ λόγου· τὰ δὲ ἐντελῶς ὑπὲρ τὴν αἴσθησι, ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ὡς νοεροὶ καὶ λογικοὶ, ἔχουν νοῦ καὶ λόγο, ἀλλὰ ὄχι καὶ πνεῦμα ζωοποιόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν οὔτε σῶμα πού νὰ ζωοποιῆται ἀπὸ αὐτό. Ὁ δὲ ἄνθρωπος εἶναι ὁ μόνος πού κατ' εἰκόνα τῆς τρισυπόστατης φύσεως ἔχει νοῦ καὶ λόγο καὶ πνεῦμα ζωοποιόν τοῦ σώματος, ἐπειδὴ ἔχει καὶ τὸ ζωοποιούμενον σῶμα.

Ὅπως λοιπὸν, ἀφοῦ φανερώθηκε ἡ ὑψιστὴ καὶ παντουργὸς Τριάς τῆ στιγμῆ πού ἀναπλασσόταν ἡ φύσις μας στὸν Ἰορδάνη, σὰν εἶδος ἀρχετύπου τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν μας εἰκόνας, οἱ μὲν βαπτίζοντες κατὰ Χριστὸν μετὰ τὸν Χριστὸν βαπτίζουν μὲ τρεῖς καταδύσεις, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης βάπτισε μὲ μία κατάδυσι. Κι' αὐτὸ ἐπισημαίνοντας ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος λέγει «ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ.

«Καὶ ἰδοὺ», λέγει, δηλαδὴ χωρὶς νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ὕδωρ ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀναδυθῆ μόνον, «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί». Συγκεντρώσατε λοιπὸν τὴν διάνοιά σας, παρακαλῶ ἀδελφοί, καὶ προσέχετε μὲ ἀκρίβεια τοῦ νοῦ, ὥστε νὰ κατανοήσετε τὴν δύναμι τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος.

Διότι ἡ κατάδυσις τοῦ Χριστοῦ σὺν ὕδωρ καὶ ἡ κάτω ἀπὸ αὐτὸ τοποθέτησις του, ὅταν βαπτίζοταν, προῦπεδείκνυε τὴν κατάβασί του σὺν ἅδῃ.

Εὐλόγως καὶ συνεπῶς λοιπόν, ὅταν ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ, ἀμέσως τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί· ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν κάθοδο σὺν ἅδῃ, ὅπου ἔγινε γιὰ χάρι μας ὑπόγειος, καθὼς ἐπανερχόταν ἀπὸ ἐκεῖ, ἀνοίξε ἀπὸ ἐκεῖ τὰ πάντα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ὅχι μόνο τὰ ἔγγεια καὶ τὰ περίγεια, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀνώτατο οὐρανὸ, σὺν ὁποῖο ἔπειτα, ὅταν ἀναλήφθηκε σωματικῶς, «εἰσῆλθε πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν».

Ὅπως δηλαδὴ διὰ τοῦ μουσικοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου προῦπέδειξε τὸ σωτήριον πάθος του καὶ ἔπειτα παρέδωκε τὸ μυστήριον τοῦτο τοῖς πιστοῖς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία, ἔτσι προῦπέδειξε καὶ τὴν κάθοδόν του σὺν ἅδῃ καὶ τὴν ἀνάβασίν του ἀπὸ ἐκεῖ μυστικῶς διὰ τοῦ βαπτίσματος του τούτου, καὶ ἔπειτα τὸ παρέδωσε τοῖς πιστοῖς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία. Σὺν ἑαυτὸ του μὲν παρεῖχε ἔτσι τὰ ἐπώδυνα καὶ δύσκολα, σ' ἐμᾶς δὲ ἐχάριζε τὴν κοινωνία τῶν παθημάτων του εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν ἀνώδυνων τούτων μέσων καὶ μᾶς καθιστοῦσε κατὰ τὸν ἀπόστολον συμφύτους μὲ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου του, ὥστε σὺν καιρὸν νὰ μᾶς καταξιώσῃ καὶ τῆς ὑπεσχημένης ἀναστάσεως.

Ἐχοντας δηλαδὴ σὰν ἐμᾶς ψυχὴ καὶ σῶμα, ποὺ ἀνέλαβε ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ χάρι μας, διὰ μὲν τοῦ σώματος ὑπέστη τὸ θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ὑπὲρ ἡμῶν, κ' ἀνέδειξε τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τὸν τάφον σὰν δύναμι ἀθανασίας καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ

σώματος, καὶ μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὴν ἀναίμακτη θυσία σὲ ἀνάμνησι τούτων καὶ δι' αὐτῆς νὰ καρπωνώμαστε τὴ σωτηρία· διὰ δὲ τῆς ψυχῆς κατῆλθε σὸν ἄδη καὶ ἐπανῆλθε ἀπὸ αὐτόν, μεταδίδοντας σὲ ὅλους φῶς ἄϊδιο καὶ ζωὴ καὶ γιὰ δεῖγμα τούτου μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὸ θεῖο βάπτισμα καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ καρπωνώμαστε τὴ σωτηρία· καὶ μάλιστα νὰ τὴν καρπωνώμαστε μὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο μυστήρια καὶ μὲ τὰ δύο στοιχεῖα, τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, μυσούμενα καὶ δεχόμενα σπέρματα ἀκήρατης ζωῆς. Πραγματικὰ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ σωτηρία μας, ἀφοῦ ὅλη ἡ θεανδρική οἰκονομία στὰ δύο αὐτὰ συγκεφαλαιώνεται.

«Τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί». Δὲν εἶπε ὁ οὐρανός, ἀλλὰ «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», δηλαδή ὅλοι, ὅλα τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ μὴ νομίσης, βλέποντας τὰ ἄνω κι' ἐπάνω ἀπὸ ἐμᾶς ἐπικείμενα, ὅτι ὑπάρχει κάτι πὺ εἶναι ὑπερκείμενο καὶ ἀνώτερο. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐννοήσης καὶ ἐπιγνώσης ὅτι ὑπάρχει μία μόνο φύσις καὶ δεσποτεία πὺ ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸ γύρω ἀπειρία φθάνει μέχρι καὶ τῶν μέσων τοῦ σύμπαντος καὶ τῶν ἰδικῶν μας ὀρίων, δηλαδή γεμίζει τὰ πάντα καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε ἔξω ἀπὸ ἑαυτὴν καὶ συγκρατεῖ καὶ περιέχει τὰ πάντα σωτηρίως καὶ ὑπερεκτείνεται πέρα ἀπὸ τὰ πάντα, ἀναγνωρίζεται ὅμως ἀπορρήτως σὲ τρεῖς συναφεῖς χαρακτηῖρες.

«Τοῦ ἀνοίχθηκαν λοιπὸν οἱ οὐρανοί», γιὰ νὰ δειχθῆ φανερώτατα ὅτι αὐτός εἶναι πὺ καὶ πρὸ τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει, μᾶλλον δὲ πὺ εἶναι καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα καὶ

εἶναι πρὸς τὸν Θεὸ καὶ εἶναι Θεὸς καὶ εἶναι Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς καὶ οὔτε τὸν Πατέρα ἔχει προγενέστερό του καὶ ἔχει μαζί με τὸν Πατέρα ὄνομα τὸ ἐπάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα καὶ ἀπὸ κάθε λόγο. Διότι, ὅταν ὅλα τὰ φαινόμενα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς στὸν οὐρανό, ἐγκόσμια καὶ ὑπερκόσμια, ἐσχίσθησαν καὶ ἦσαν πεταμένα τὰ πρῶτα δίπλα στὰ ἄλλα, μόνο αὐτὸς παρουσιαζόταν συνημμένος μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ σύστασι τῶν ὄντων ὑπῆρχε μαζί με αὐτούς.

«Τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ὅπως δὲ λέγει ὁ Μάρκος, ἐσχίσθησαν. Διότι λέγει, «ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ὕδωρ, εἶδε τοὺς οὐρανοὺς νὰ σχίζονται». Πῶς λοιπὸν ὁ μὲν ἕνας εἶπε, ἀνοίχθηκαν, ὁ δὲ ἄλλος, ἐσχίσθησαν; Γιὰ νὰ μὴ διαφύγη τὴν προσοχὴ τῶν συνειτῶν ἀκροατῶν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ μυστηρίου εἶναι διπλή. Πραγματικὰ μετὰ τὴν ἔκφρασι ὅτι ἀνοίχθηκαν μᾶς ἔδειξε ὅτι οἱ οὐρανοὶ ἦσαν κλειστοὶ προηγουμένως λόγω τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παρακοῆς μας πρὸς τὸ Θεό. Διότι ἔχει γραφῆ ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀποκλείσθηκε γιὰ τὸν Ἀδάμ, ὅταν παρήκουσε στὸ Θεὸ καὶ ἄκουσε ἀπὸ αὐτὸν ὅτι «γῆ εἶσαι καὶ στὴ γῆ θὰ μεταβῆς». Εὐλόγως λοιπὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ στὸν Χριστό, πού παρουσιάσθηκε σὲ ὅλα ὑπήκοος καί, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε στὸν Ἰωάννη, ἐξεπλήρωσε ὅλη τὴ δικαιοσύνη καὶ προσφάτως διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἐπειδὴ δὲ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, «δὲν δίδει μετὰ μέτρο τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ δίδει τὰ πάντα στὸ χέρι του, φαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα ἔλαβε ὅλη τὴν ἀμέτρητη

καὶ ἄπειρη δὴ-ναμι καὶ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος. Οἱ οὐρανοὶ ἔδειξαν ἔμπρᾶ κτως ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμις καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ Πνεύματος εἶναι ἀχώρητος σὲ ὅλα τὰ κτιστά.

Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν τούτη ἡ δύναμις φαινόταν καὶ ἦταν σὰν νὰ διάβαινε πρὸς τὴν θεοῦπόστατη ἐκείνη σάρκα, αὐτοὶ μὴ κωρώντας ἐσχίσθησαν. Καλῶς λοιπὸν διεκήρυξε αὐτὸς πὺ εἶπε πρὸς τὸν Θεό, «οὔτε ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιόν σου», ὡς οὐρανὸ ἐννοώντας τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ πολυόμματα Χερουβὶμ, τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφὶμ, ὅλη τὴν ἄλλη ὑπερκόσμια φύσι. Εὐλόγως λοιπὸν οὔτε οἱ οὐρανοὶ, δηλαδὴ οἱ ἄγγελοι σ' αὐτόν, εἶναι καθαροὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ, ἂν καὶ φωτίζεται διαπαντὸς ἀπὸ τὴν ὑψίστη καὶ δεσποτικὴ ἱεραρχία, ὑστεροῦν ὡς πρὸς τὴν ὑπερτέλεια καθαρότητα αὐτῆς. Μόνη δὲ ἡ δικὴ μας ἐν Χριστῷ φύσις ὡς θεοῦπόστατη καὶ ὁμόθεη διαθέτει καθαρότητα ὑπερτελεία καὶ εἶναι, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, κωρητικὴ κάθε λαμπρότητος καὶ ἀγλαΐας καὶ δυνάμεως καὶ ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ Πνεύματος. Ἐπομένως ὄχι μόνο οἱ οὐρανοὶ ἀνοίχθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἄγγελοι ὑποχώρησαν ἔμπρὸς σὴν τοιαύτη κάθοδο τοῦ Θεοῦ Πνεύματος σ' αὐτόν.

«Ἄφου βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοῦ, τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοὶ»· ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει ὅτι εἶχε ἀνοίχθῃ ὁ οὐρανός, ὅταν ἀκόμη προσευχόταν ὁ Χριστός· διότι, λέγει, «ὅταν βαπτίσθηκε καὶ προσευχόταν ὁ Ἰησοῦς, ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός». Πραγματικὰ καὶ

βαπτιζόμενος και κατεβαίνοντας και ανεβαίνοντας από το ύδωρ προσευχόταν, διδάσκοντας εμπράκτως ότι, όχι μόνο ο ιερέυς και λειτουργός τῶν μυστηρίων πρέπει νά προσεύχεται, ἀλλά και αὐτός πού δέχεται τό μυστήριον πρέπει νά κάμη τοῦτο σέ κάθε θεία τελετή· και ἂν μὲν ὁ λειτουργός εἶναι τελειότερος κατὰ τήν ἀρετή και ἀναπέμπει ἐκτενέστερη εὐχή, δι' αὐτοῦ ανεβαίνει ἡ χάρις πρὸς τὸν ἀποδέκτη τοῦ Μυστηρίου, ἂν δὲ ὁ ἀποδέκτης εἶναι ἀξιώτερος και προσεύχεται ἐκτενέστερα, ὁ θελητής τοῦ ἐλέους (τί ἄφατη χρησιότης κι' αὐτή!) δὲν ἀρνεῖται νά μεταδώσῃ δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆ χάρι και σὸν λειτουργό· ὅπως και τώρα ἔγινε φανερά στήν περίπτωσι τοῦ Ἰωάννη, πράγμα πού και αὐτός μαρτυρεῖ ὕστερα δημόσια, λέγοντας, «ὅλοι ἐμεῖς ἐλάβαμε ἀπὸ τό πλήρωμά του».

Γιατί ὅμως μόνο σὸν Ἰησοῦ ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός, ὅταν προσευχόταν, σέ κανένα δὲ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ; Τί λέγεις; αὐτός πού ἀντιλήφθηκε τῆ θεανδρική οἰκονομία τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη ἔμβρυο, και ὅχι μόνο ἐπήδησε μαζί του μὲ ἀγαλλίασι θείου Πνεύματος ἀπὸ τήν μητρική κοιλιά, ἀλλά μετέδιδε χάρι και στήν κυοφοροῦσα μητέρα του, αὐτός πού μόλις λύθηκε ἀπὸ ἐκεῖ ἔλυσε τό πατρικὸ στόμα πού εἶχε δεθῆ γι' αὐτόν μὲ ἀφωνία κατόπιν προσταγῆς τοῦ ἀγγέλου, τό θρέμμα τῆς ἐρήμου, ὁ ὑψηλότερος ἀνάμεσα σὰ γεννήματα τῶν γυναικῶν και ἀξιώτερος τῶν ἀπὸ ἀνέκαθεν προφητῶν, δὲν εἶναι ἰκανός νά λύσῃ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος (ὅ,τιδήποτε και ἂν εἶναι αὐτός ὁ ἱμάς), και θὰ ἦταν ἰκανός

ν' ἀνοίξη τὸν οὐρανὸν, μᾶλλον δὲ τὰ ὑπερουράνια, κάποιος ἀπὸ τῶν ὑστεροῦντας ἀπέναντι στὴν ἀξία του;

Γιὰ νὰ κατανοήσης δὲ τὸ ὕψος τῆς ὑπεροχῆς τοῦ τώρα βαπτιζομένου κατὰ σάρκα ἀπέναντι σὲ ὅλους, πρόσεξε κι' ἐκεῖνο· ὅτι «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ἔχει γραφῆ, δείχθηκε δὲ σ' ἐμᾶς μὲ ἔργα ὅτι ὄχι μόνο οἱ οὐρανοί, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ κόλπος τοῦ Ὑψίστου Πατρὸς τοῦ ἀνοίχθηκε· διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ φωνὴ ποὺ μαρτυροῦσε τὴν γνησιότητα τῆς υἰότητος . Οἱ δὲ οὐρανοί εἶναι κήρυκες τούτου, ἀφοῦ ἀνοίχθηκαν σὰν παγκόσμια στόματα, καὶ διατρανώνοντας ὄχι μόνο πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπάνω στὴ γῆ ἀνθρώπους τὴν ὁμοιότητα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ πρὸς τὸ ἀπὸ αὐτὸν προελθὸν ἐκπορευτῶς Πνεῦμα, κατὰ τὴν οὐσία καὶ δύναμι καὶ δεσποτεία πρὸς τὸ σύμπαν.

Εὐλόγως λοιπὸν μόνο γι' αὐτὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί ὅταν προσευχόταν ἐπειδὴ καὶ τὸ σφραγισμένο βιβλίον, τὸ ὁποῖο πιθανῶς ὑπαινίσσεται τὸν κλεισμένο προηγουμένως γιὰ μᾶς οὐρανὸν τοῦτον, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη, κανένας καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἀνοίξη καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ· «κατάρθωσε δέ, λέγει, νὰ τὸ ἀνοίξη καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ μόνο ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα». Ποιὸς δὲ εἶναι ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα μᾶς τὸ ἐδίδαξε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ποὺ λέγει, «ἀνέβηκες ἀπὸ τὴ φυλὴ, υἱέ μου, σκύμνος τοῦ λέοντος Ἰούδα· ἀφοῦ ἐξάπλωσες, κοιμήθηκες σὰν λέων καὶ σὰν σκύμνος. Ποιὸς θὰ τὸν ξυπνήσῃ; Δὲν θὰ λείψῃ ἄρχοντας ἀπὸ τὸν Ἰούδα καὶ

ἡγεμῶν ἀπὸ τοὺς μηροὺς του, ἕως οὗτο ἔλθη αὐτός σπὸν ὀποῖο ἀπόκειται ἢ ἀποστολή· καὶ αὐτός θὰ εἶναι προσδοκία τῶν ἔθνῶν», δηλαδὴ αὐτός πού τῶρα ἀνοῖξε φανερά καὶ ὄλα τὰ ὑπερουράνια, πού μόνος ἀνέγνωσε τοὺς ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ στοὺς αἰῶνες λόγους τῆς προνοίας, τοὺς ἀπόκρυφους σπὸν πατρικὸ κόλπο θησαυροὺς τῆς σοφίας, τὰ ἀνεξερευνητὰ βάθη καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Πνεύματος.

«Ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀμέσως ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἰδοὺ ἀνοίχθηκαν γι' αὐτόν οἱ οὐρανοί». Βλέπετε ὅτι τὸ ἅγιο βάπτισμα εἶναι πύλη τῶν οὐρανῶν πού εἰσάγει ἐκεῖ τοὺς βαπτιζομένους; Διότι δὲν εἶπε ἀπλῶς «ἀνοίχθηκαν», ἀλλὰ «ἀνοίχθηκαν γι' αὐτόν οἱ οὐρανοί»· ὄλα δὲ ὅσα ἔγιναν σ' αὐτόν, γιὰ μᾶς ἔγιναν. Γιὰ μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοί, πού ἔχοντας ἀνοικτὲς τὶς πύλες προσμένουν τὴν εἴσοδό μας. Καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ πρωταγωνιστὴς ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες Στέφανος. Ἀφοῦ γονάτισε, προσευχόταν καὶ ἀτενίζοντας εἶδε ὅ,τι κανεὶς δὲν εἶδε πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ· «διότι ἀτενίζοντας εἶδε τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τὸν Ἰησοῦ σπὴ δόξα τοῦ Πατρός», εἶδε ὅχι μόνο ἄρρητη δόξα καὶ τόπο ὑπερουράνιο, ἀλλὰ κι' αὐτόν τὸν ποθούμενο μέσα σπὴ δόξα τοῦ Πατρός, διὰ τῆς ὀποίας πρῶτος αὐτός ἀπὸ τοὺς μετὰ Χριστόν εἶδε μακαρίως ἐκεῖνα τὰ ὀποῖα δὲν εἶδε κανεὶς ἀπὸ τοὺς πρὸ Χριστοῦ, σπὰ ὀποῖα κι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων φοβοῦνται νὰ παρακῦψουν. Διότι τὸν εἴλκυσε ὁ ποθούμενος Ἰησοῦς ποθώντας νὰ εἶναι τοῦτος πρῶτος διάκονος στοὺς οὐρανοὺς καὶ πολὺ προτιμότερος

ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, καθὼς καὶ πρῶτος μάρτυρας τῆς ἀθλήσεως. Γιὰ μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοὶ κι' ἐμᾶς καθάρισε διὰ τοῦ Ἐαυτοῦ του διότι δὲν χρειαζόταν ὁ ἴδιος κάθαρσι ἢ ἄνοιγμα.

Καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ λέγη ὕστερα πρὸς τοὺς ἐρωτῶντες, «κι' ἐγὼ εἶδα κι' ἐμαρτύρησα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». εἶδε λοιπὸν ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνη σὰν περιστερὰ καὶ νὰ ἔρχεται σ' αὐτόν . Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῆς περιστερᾶς τὸ εἶδος τὴν καθαρότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν ὁποῖο κατέβηκε· διότι τοῦτο τὸ ζῶο δὲν πετᾶ ἐπάνω ἀπὸ ἀκαθάρτους καὶ δυσώδεις τόπους· συνεπιβεβαιώνει δὲ καὶ μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ἀπὸ ἄνω· «καὶ ἰδοὺ», λέγει, δηλαδὴ μαζί μὲ τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς, καὶ «φωνὴ ἀκούεται ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς πὺν λέγει, τοῦτος εἶναι ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς, τὸν ὁποῖο ἐξέλεξα» , τοῦτος πὺν τῶρα δεικνύει τὸ Πνεῦμα μου πὺν κατῆλθε καὶ μένει ἐπάνω του σὰν στὸν συναῖδιον Υἱό μου. Πραγματικὰ ὁ Πατήρ, χρησιμοποιώντας σὰν δάκτυλο τὸ συναῖδιο καὶ ὁμοούσιο καὶ ὑπερουράνιο Πνεῦμα του, φωνάζοντας καὶ δακτυλοδεικτώντας μαζί, ἀπέδειξε δημόσια καὶ ἐκήρυξε σὲ ὅλους ὅτι ὁ βαπτιζόμενος τότε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη στὸν Ἰορδάνη εἶναι ὁ ἀγαπητὸς του Υἱός.

Τὸ Πνεῦμα δὲν ἐφάνηκε μόνο σὰν πατρικὸς δάκτυλος μὲ τὸν ὁποῖο δακτυλοδεικτοῦσε, ἀλλὰ κατέβηκε καὶ ἕως αὐτόν τὸν δεικνυόμενο μὲ τὸν πατρικὸ δάκτυλο σὰν γιὰ νὰ τὸν ψεύση, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ διέμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν διότι, λέγει, «ἐμαρτύρησε ὁ Ἰωάννης ὅτι, εἶδα τὸ

Πνεῦμα νὰ κατεβαίνη σὰν περιστερὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν». Καὶ δὲν ἔμεινε μόνο ἐπάνω σ' αὐτόν (καὶ μάρτυς εἶναι πάλι ὁ ἴδιος ποὺ λέγει, «ἀπὸ τὸ πλήρωμά του ἐλάβαμε ὅλοι ἐμεῖς»), ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ φανερὰ κάθοδο ἦταν μέσα σ' αὐτόν ἀφανῶς· τοῦτο ἄλλωστε μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀσώματους καὶ οὐράνιους ἀγγέλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν ἓνας λέγει πρὸς τὴν γυναῖκα ποὺ τὸν συνελάμβανε μὲ παρθενία «ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἐπέλθῃ σὲ σένα», ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὸν Ἰωσήφ γι' αὐτὴν, «ὅτι τὸ παιδί ποὺ ἔχει γεννηθῆ μέσα της προέρχεται ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα».

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ δὲν κηρύττονται ὡς ἀπλῆ συνάφεια, ἀλλὰ εἶναι καὶ κάποια ἀλληλουχία ὑπερφυῆς καὶ διηνεκῆς συγχρόνως, τελεία καὶ ἀσύγχυτη, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἀναδεικνύεται γιὰ μᾶς ἓνας Θεὸς μὲ τρισυπόστατη καὶ παντοδύναμη θεότητα, ποὺ φανερώνεται ὅποτε καὶ ὅπως εὐδόκησε μόνος του, Πατὴρ ὑπερουράνιος, Υἱὸς ὁμοούσιος, Πνεῦμα ἅγιο ἐκπορευόμενο ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἀναπαυόμενο στὸν Υἱό, ποὺ καὶ τὴν ἔνωσι ἔχει ἀσύγχυτη καὶ τὴ διαίρεσι ἀμέριστη. Διότι δύο εἶναι αὐτοὶ ποὺ μαρτυροῦν, ὁ δὲ μαρτυρούμενος ἓνας· μαρτυροῦν δὲ καὶ τὴν θεότητά τους καὶ τὴν συμφυῖα μεταξύ τους καὶ τὴ διακρισι· τὴν μὲν θεότητα ἀπὸ τὴν ὑπερβατικὴ δεσποτεία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐσχίσθησαν ὅλοι οἱ οὐρανοὶ συγχρόνως, τὴν δὲ συμφυῖα ἀπὸ τὴν ἄκρα καὶ διηνεκῆ συνάφεια καὶ τὴν συμφωνία, τὴν δὲ διάκρισι διὰ τῆς διαφοροποιήσεως καὶ τῆς σχέσεως τῶν ὑποστατικῶν ὀνομάτων.

Ἀνεβάζεται μάλιστα καὶ τὸ ἀπὸ μᾶς πρόσλημμα πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα, ἀφοῦ ὑπάρχει ἀχωρίστως μαζί μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησί του οἱ προσκυνητὲς καὶ φωτιστικὲς ὑποστάσεις νὰ εἶναι τρεῖς, σὲ τίς ὁποῖες ἐμεῖς πιστεύουμε καὶ βαπτίζομαστε, τὸν μὲν παλαιὸ ἄνθρωπο ἐκδυόμενοι μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα, ἐνδυόμενοι δὲ τὸν Χριστό, τὸν νέο Ἀδάμ, ὁ Ὅποιος κατέστησε νέα τὴν ἔνοχη φύσι μας, ἀφοῦ τὴν παρέλαβε ἀπὸ παρθενικὰ αἵματα ὅπως εὐδόκησε, καὶ τὴν ἐδικαίωσε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἔπειτα ὅλους ὅσοι προῆλθαν κατὰ πνεῦμα ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπὸ ἐκείνη τὴν προγονικὴ κατὰρα καὶ καταδίκη.

Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ βέβαια ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἔλαβε ἀπὸ ἐμᾶς ὑπόστασι, ἀλλὰ τὴν φύσι μας τὴν ὁποία ἀνεκαίνισε, ἀφοῦ ἐνώθηκε μὲ αὐτὴν κατὰ τὴν ἰδικὴ του ὑπόστασι, δὲν μεταδίδει ἀπὸ τὴ χάρι του καὶ σὲ τὴν καθεμία ἀπὸ τίς ὑποστάσεις μας καὶ δὲν λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸν ὁ καθένας τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων του; Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς αὐτὸς πού «θέλει νὰ σωθοῦμε ὅλοι», αὐτὸς πού «ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς κατῆλθε» ὑπὲρ ὅλων, καὶ πού, ἀφοῦ μὲ ἔργα καὶ λόγια καὶ παθήματα μᾶς ὑπέδειξε ὁδὸ σωτηρίας, ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ ὅπου ἔλκει τοὺς πιστοὺς του; Ἀλλὰ τὴν μὲν φύσι, πού τὴν ἀνακαίνισε ἀφοῦ τὴν προσέλαβε γιὰ μᾶς ἀπὸ μᾶς, τὴν ἔδειξε ἁγιασμένη καὶ δικαιωμένη, καὶ ὑπήκοο καθ' ὅλα σὸν Πατέρα, μὲ ὅσα αὐτὸς ἔπραξε κι' ἔπαθε κατὰ τὸ θέλημά του ἐνωμένος πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν

ὑπόστασι· ἀνακαίνισε δὲ τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς ποὺ πιστεύουμε σ'Αὐτόν, ὄχι μόνο τὴ φύσι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόστασι, καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν του, διὰ τῆς μετανοίας ποὺ ἐχάρισε στοὺς παιῖστες, καὶ διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός του.

Μὲ τὸ νὰ εἶπη δὲ ὁ Πατὴρ ἀπὸ ἄνω περὶ τοῦ βαπτισθέντος κατὰ σάρκα «αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, σὸν ὁποῖο εὐαρεστοῦμαι», ἔδειξε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀλλὰ ποὺ ἐλέχθησαν πρωτύτερα διὰ τῶν προφητῶν, οἱ νομοθεσίες, οἱ ἐπαγγελίες, οἱ υἰοθεσίες, ἦσαν ἀτελῆ καὶ δὲν ἐλέχθησαν οὔτε ἐτελέσθησαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τούτου, ἀλλὰ ἀπέβλεπαν πρὸς τὸν τωρινὸ σκοπὸ καὶ διὰ τοῦ τελεσθέντος τώρα ἐτελειώθηκαν κι' ἐκεῖνα. Καὶ τί περιορίζομαι σὺς διὰ τῶν προφητῶν νομοθεσίες, τὶς ἐπαγγελίες, τὶς υἰοθεσίες; Διότι καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴ θεμελίωσις τοῦ κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε, τὸν κάτω μὲν βαπτιζόμενο ὡς υἱὸ ἀνθρώπου, ἀπὸ ἐπάνω δὲ μαρτυρούμενο ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς μόνο ἀγαπητὸ Υἱό, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγιναν τὰ πάντα καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος.

Ἐπομένως καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου γι' αὐτόν ἔγινε, ἀφοῦ ἐπλάσθηκε κατὰ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέση κάποτε νὰ χωρέση τὸ ἀρχέτυπο· καὶ ὁ νόμος σὸν παράδεισο γι' αὐτόν ἐδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ· διότι δὲν θὰ τὸν ἔθετε ὁ νομοθέτης, ἂν ἐπρόκειτο νὰ μείνη ἀπραγματοποίητος διαπαντός. Καὶ τὰ ἔπειτα ἀπὸ αὐτόν

λεχθέντα καὶ τελεσθέντα ὅλα σχεδὸν γι' αὐτὸν ἔγιναν, ἂν δὲν εἶπη κανεῖς καλῶς ὅτι καὶ ὅλα τὰ ὑπερκόσμια, οἱ ἀγγελικὲς φύσεις καὶ τάξεις δηλαδὴ καὶ οἱ ἐκεῖ θεομοθεσίαι, πρὸς τοῦτον τὸ σκοπὸν τείνουν ἀπὸ τὴν ἀρχή, δηλαδὴ πρὸς τὴν θεανδρική οἰκονομία, τὴν ὁποία καὶ ὑπερέτησαν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος. Διότι εὐδοκία εἶναι τὸ κυριαρχικὸ καὶ ἀγαθὸ καὶ τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ μόνος, σὸν ὁποῖο εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκεται τελείως ὁ Πατήρ, «ὁ θαυμαστός του σύμβουλος, ὁ ἄγγελος τῆς μεγάλης βουλής του», αὐτὸς ποὺ ἀκούει καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα του καὶ παρέχει τοὺς εὐπειθεῖς ζωὴ αἰῶνια.

Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μέσα σ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν αἰῶνων Χριστό, σὸν Ὅποιο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ τοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων.